

BIBLIOTEKSPLAN

Göteborgs Stad 2013 -2024

Fastslagen i Göteborgs Stads Kommunfullmäktige 13 juni 2013

Göteborgs
Stad

Biblioteksplan för Göteborgs Stad 2013 - 2024

Fastslagen i Göteborgs Stads Kommunfullmäktige 13 juni 2013

1 Inledning

Sid 3	1.1	Avgränsningar och disposition
Sid 4	1.2	Göteborgs bibliotek 2013
Sid 4	1.3	Ansvars- och beslutsnivåer
Sid 6	1.4	Övriga bibliotek
Sid 6	1.5	Samverkan mellan bibliotek med olika huvudmän

2 Biblioteksplan för Göteborgs stad

Sid 7	2.1	Ramar för biblioteksverksamheten
Sid 7	2.1.1	Internationella riktlinjer
Sid 8	2.1.2	Bibliotekslagen och skollagen
Sid 9	2.2	Vision, verksamhetsidé och målbilder för Göteborgs stads bibliotek
Sid 9	2.2.1	Vision
Sid 9	2.2.2	Gemensam verksamhetsidé för folkbiblioteken i Göteborg
Sid 10	2.2.3	Sju målbilder
Sid 12	2.3	Åtgärdsplan
Sid 12	2.3.1	En ny biblioteksstruktur i staden
Sid 13	2.3.2	Det digitala biblioteket - en gemensam resurs
Sid 14	2.2.3	Skolbiblioteken som pedagogisk resurs och läsfrämjare
Sid 15	2.2.4	Biblioteken i det livslånga lärandet
Sid 15	2.2.5	Prioriterade grupper och områden
Sid 15	2.2.6	Uppföljning

1 Inledning

Kommunstyrelsen fattade 2020-06-17 § 586 igångsättningsbeslut för revidering av nuvarande biblioteksplan. I syfte att skapa en långsiktigt hållbar plan inväntar staden pågående arbete på nationell och regional nivå innan revidering. Mot denna bakgrund har giltighetstiden för biblioteksplanen förlängts till och med 2023 i aktualitetsprövningen 2021. Kommunfullmäktige förlängde 2024-02-01 §23 biblioteksplanen i väntan på ny plan.

1.1 Avgränsningar och disposition

Riksdagen har beslutat att alla kommuner ska upprätta biblioteksplaner men inte fastlagt några formkrav på innehåll.

Ett förslag om ny nationell bibliotekslag kommer att antas den 1 juli 2013 och förslaget till biblioteksplan har reviderats utifrån det nya lagförslaget. Skollagen reglerar från 2012 förekomsten av skolbibliotek.

Biblioteksplanen för Göteborgs Stad inleds med kort beskrivning av Göteborgs biblioteksstruktur 2012 med ett klagörande av ansvars- och beslutsnivåer. Samarbete mellan kommunala och statliga bibliotek i Göteborg belyses i detta avsnitt.

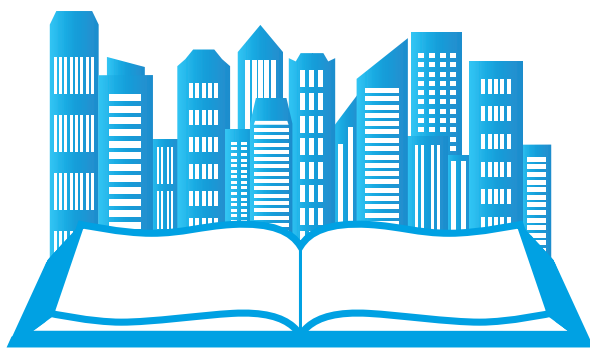
Biblioteksplanen ska ses som ett policydokument som anger färdriktning för stadens samtliga bibliotek. Planen är skriven i bibliotekslagens anda och efterlyser därför en starkare fokusering mot vissa prioriterade grupper. Bibliotekslagen efterlyser också ett starkare och tydligare samarbete mellan bibliotek och övriga kommunala verksamheter, men även t ex andra kulturella aktörer utanför den kommunala organisationen. Detta är något som biblioteken i Göteborg har stora möjligheter att utveckla inom nuvarande organisatoriska ramar.

Övergripande ramar för biblioteksverksamhet hämtas från ett antal internationella och nationella dokument som rör bibliotek. Eftersom stadens biblioteksverksamhet hanteras av flera olika huvudmän och har olika inriktning som skolbibliotek och folkbibliotek är det inte självklart att de olika huvudmännen formulerar samma mål för sin biblioteksverksamhet. Trots detta finns i förslaget till biblioteksplan ett antal målbilder formulerade. Målbilderna berör främst stadens folkbibliotek men kan i tillämpliga delar också gälla för andra bibliotekstyper. Även en gemensam vision och verksamhetsidé har formulerats.

Denna plan tar inte upp frågor som rör bibliotekens organisation eller finansiering mer än i några specifika fall. Den beskriver eller kommenterar inte heller det stora och omfattande arbete som idag bedrivs på biblioteken i Göteborg. För den som vill fördjupa sig i det arbetet hänvisas till de verksamhetsplaner som föreligger och den löpande uppföljning som sker kontinuerligt.

Det är underförstått att ansvaret för genomförandet av biblioteksplanen ligger på dem som idag har ansvar för de olika biblioteken i staden. Då biblioteksverksamhet är mycket komplex och omfattar många olika verksamhetsformer och målgrupper har inte alla aspekter kunnat lyftas fram och behandlas i denna plan, utan endast de som just nu framstår som mest aktuella och viktiga. Av den anledningen poängteras i denna första biblioteksplan för Göteborg särskilt frågorna gällande stadens folkbiblioteksstruktur, ett gemensamt digitalt bibliotek och skolbibliotekssituationen.

Biblioteksplanen har begränsats i tid till 2021 då detta år är stadens jubileumsår då en förändrad stadsbild med en ny biblioteksstruktur skulle kunna vara ett mål.

1.2 Göteborgs bibliotek 2013

Göteborgs bibliotekslandskap är rikt och varierat. De allmänna kommunala biblioteken kallas gemensamt för folkbiblioteken i Göteborg. Stadsbibliotekets och stadsdelsbibliotekens verksamhet riktar sig till alla. Antalet folkbibliotek med Göteborgs Stad som huvudman är 25 till antalet, ett stadsbibliotek under kulturnämndens huvudmannaskap och 24 stadsdelsbibliotek med respektive stadsdelsnämnd (SDN) som huvudman. I samtliga 10 SDN finns nu minst ett stadsdelsbibliotek. I SDN Västra Göteborg är det lokaliserat till Styrso. Kulturnämnden förfogar över två bokbussar som besöker ca 80 hållplatser och över 100 förskolor, samt kriminalvårdsanstalten Skogome. Under 2011 gjordes ca 4,17 miljoner besök i stadens bibliotek och 170 000 låntagare lånade 4,2 miljoner böcker och annan media. Folkbiblioteken utgör idag, sett ur användarens perspektiv, ett gemensamt digitalt bibliotek på stadens webbplats goteborg.se samt via folkbibliotekens gemensamma katalog över alla medier: gotlib.se.

Årliga verksamhetsplaner upprättas för de olika biblioteken i enlighet med styrnings- och uppföljningsprocessen i Göteborgs stad. Folkbiblioteken har dock tillsammans genomfört en gemensam Nulägesanalys och i den formulerat en gemensam vision och en verksamhetsidé.

1.3 Ansvars- och beslutsnivåer

Ansvars och beslutsordning för folkbiblioteken följer stadens organisation. Kommunfullmäktige beslutar om de olika ramarna till respektive nämnd. Kommunfullmäktiges budget anger dessutom ekonomisk ram för resursnämndsuppdragen som innefattar resursbibliotek till SDN Lundby för Hisingens bibliotek, till SDN Askim-Frölunda-Högsbo för verksamheten i Frölunda Kulturhus inklusive resursbiblioteket där samt till SDN Östra Göteborg för Kortedala resursbibliotek.

Kulturnämndens reglemente anger att nämndens ansvar för biblioteksverksamhet omfattar, utöver Stadsbiblioteket, de övriga verksamheter inom biblioteksverksamheten som tillagts nämnden genom särskilt beslut av kommunfullmäktige. Detta kan t ex gälla systemansvar och ansvar för bibliotekskatalogen. Dessa uppgifter ska inte betraktas som resursnämndsuppgifter. Kulturnämnden beslutar om avgifter kopplade till biblioteksdatasystemet Millennium för samtliga folkbibliotek i staden. Mediekostnaderna för stadens alla folkbibliotek bärs sedan år 2011 av kulturnämnden, som då tillfördes en ökad budgetram för medieinköp. Det samlade mediebeståndet på stadens folkbibliotek betraktas som gemensamt sett ur användarens perspektiv. Medierna kan reserveras fritt av alla användare oavsett var de är inköpta. Stadsbiblioteket står för kostnaderna av transporter mellan biblioteken.

Kulturnämnden (eg. den tidigare biblioteks-nämnden) har också beslutat att en del av Stadsbibliotekets kostnader för medieinköp ska gå till inköp av medier till nya förskolor i stadsdelarna. Stadsledningskontoret hanterar administrationen kring statsbidraget för inköp av medier till barn och unga.

Biblioteken är organiserade på likartat vis i de 10 stadsdelarna inom kultur- och fritidssektorn. Som regel är närmast ansvarig chef för bibliotekets verksamhet en enhetschef. Det finns biblioteksbeslut som är av karaktären att samtliga bibliotek måste vara överens för att en åtgärd ska kunna genomföras eller ett utvecklingsarbete skall kunna ske. Efter att det inrättades en Kultur och fritidssektor i stadsdelarna så har en mötesstruktur byggts upp: Gemensamma frågor av strategisk art och av större vikt för biblioteksutveckling i staden diskuteras i gruppen av sektorschefer för Kultur och Fritidssektorn i stadsdelsförvaltningarna tillsammans med representant för Kulturförvaltningen. Den biblioteksstrategiska gruppen som består av ett mindre antal sektorschefer och representant för kulturförvaltningen bereder och beslutar i vissa mera strategiska gemensamma biblioteksfrågor. Enhetscheferna på stadsdelsbiblioteken och stadsbiblioteket träffas regelbundet för informationsmöten där också vissa mindre beslut fattas i verksamhetsfrågor. Kan inte konsensus uppnås så förs frågan vidare i beslutslinjen inom de olika förvaltningarna. Frågor som rör det digitala biblioteket är oftast av karaktären att antingen är alla med i utvecklingen eller ingen.

Då kulturförvaltningens IT-enhet äger systemansvaret för biblioteksdatasystemet Millennium, vilket inte betraktas som ett kommungemensamt system, så kan stadsbiblioteket i vissa frågor kopplade till biblioteksdatasystemet ensamt besluta. Stadsbiblioteket har budget för biblioteksdatasystemet och kostnader för den gemensamma katalogen: Gotlib. Ansvarsfördelningen mellan kulturförvaltningens IT-enhet, Intraservice och lokala IT-funktioner är i behov av förtydligande.

Det digitala biblioteket är de samlade biblioteksresurser och bibliotekstjänster som finns i digital form. Det är t ex e-tjänster som ger möjlighet till reservationer av media och omlån men också tillgång till bibliotekskatalog, databaser, nedladdning av e-litteratur och musik samt digitala talböcker. Det är också tillgång till information via Internet och handledning i informationsmängderna av bibliotekspersonal via chatt och e-post. Inom folkbiblioteken finansieras dessa tjänster och resurser delvis lokalt men uppfattas av användaren ha en avsändare. Stadsbiblioteket står för huvuddelen av kostnaderna. Övriga biblioteks e-resurser t ex universitetsbibliotekens är bara delvis tillgängliga för allmänheten. Stadens digitala utbildningsbibliotek och skola finns i ett eget system Hjärntorget.

Bokbussverksamheten är organiserad inom Stadsbiblioteket. Då verksamheten bedrivs i stadsdelarna ska samråd med berörda stadsdelar ske vid förändringar i verksamheten. Bibliotekstjänster via bokbuss till kriminalvårdsanstalten Skogome regleras i avtal med Kriminalvården.

Stadsdelsnämnderna har det övergripande ansvaret för grundskolornas bibliotek och utbildningsnämnden för gymnasieskolornas. Ett utbildningsbibliotek är en pedagogisk resurs och ytterst ligger ansvaret för utbildningsbiblioteken och deras integrering i det pedagogiska arbetet på varje skolas rektor. Skolbibliotekens målgrupp är elever och lärare vid den egna skolan. Skolbiblioteken regleras inom skollagen. Lagregleringen gäller även för friskolorna. I Göteborg finns som stöd för skolbiblioteken en skolbibliotekscentral som är lokaliserad till stadsdelnämnden Askim-Frölunda-Högsbo. Samtliga stadsdelsförvaltningar ska bidra ekonomiskt till skolbibliotekscentralen.

Det finns inga särskilda vuxenutbildningsbibliotek i staden. Vuxenutbildningsförvaltningen bidrar årligen med ekonomiska medel till folkbiblioteken för att dessa ska upprätthålla biblioteksservice riktad till vuxenstuderande. Folkbiblioteken driver för dessa ekonomiska medel ett projekt där de folkbibliotek som ligger där de vuxenstuderande bor utgör lärmiljöer.

1.4 Övriga bibliotek

På de fyra kommunala museerna som är organiserade inom kulturförvaltningen finns det bibliotek. Dessa är att betrakta mer som forsknings- och förvaltningsbibliotek och är tillgängliga i olika grad för allmänheten.

Det finns ett förvaltningsbibliotek för stadens tjänstemän och som de förvaltningar som vill utnyttja bibliotekets tjänster bidrar ekonomiskt till. Biblioteket benämns Traktörens bibliotek och drivs idag av regionarkivet.

I Göteborg finns också universitetsbiblioteket vid Göteborgs universitet med ett antal lokala bibliotek samt Chalmers bibliotek. Forskare, universitetslärare och studenter är primär målgrupp för forskningsbibliotekens samlingar och arbetsinriktning. De statliga biblioteken omfattas inte av bibliotekslagens krav på biblioteksplan, men ska enligt lagen samverka med andra bibliotek genom att ställa sina samlingar till förfogande via fjärrlån.

Universitetsbiblioteket är ett allmänt bibliotek vilket innebär att även de som inte verkar vid universitetet har tillgång till de fysiska samlingarna. Avtal med databasleverantörerna innebär dock att allmänheten inte kan få tillgång till universitetsbibliotekets databaser. Studenter använder sig i hög utsträckning även av folkbiblioteken som studieplats och för medielån. Folkbiblioteken köper in medier som är av intresse både för allmänhet och studerande. Detta innefattar även ren kurslitteratur. Sett ur användarens perspektiv är det relativt ointressant vem som är huvudman för den biblioteksverksamhet man väljer att använda.

1.5 Samverkan mellan bibliotek med olika huvudmän

Samverkan mellan bibliotek med olika huvudmän pågår för närvarande inom Kungliga biblioteket (KB) som utöver sitt huvuduppdrag som forskningsbibliotek, har ett särskilt uppdrag att främja samverkan mellan bibliotek med olika huvudmän. Det gäller i första hand biblioteksinfrastrukturfrågor som fjärrlån och katalogarbete. Stadsbiblioteket i Göteborg samarbetar med högskolebiblioteken och Kungliga biblioteket i den nationella biblioteks-databasen LIBRIS.

Kultur i Väst (f.d. Regionbiblioteket) inom Västra Götalandsregionen ansvarar via uppdrag till stadsbiblioteket i Göteborg och Borås stadsbibliotek för fjärrlåneverksamhet vilket bland annat innebär att man ser till att medborgarna får tillgång till även de statligt finansierade bibliotekens samlingar. Det är dock inte möjligt att fjärrlåna medier från Göteborgs universitetsbibliotek till användare vid folkbiblioteken inom Göteborgs stad. Universitetsbibliotekets motiv för detta är att man inte anser det vara ekonomiskt försvarbart att skicka runt medier med post eller bud i staden då alla medborgare är välkomna att nyttja universitetsbibliotekets fysiska samlingar på plats. Behov finns att utveckla samverkan mellan universitetsbiblioteket vid Göteborgs universitet och Chalmers bibliotek och folkbiblioteken. Samverkan mellan de olika bibliotekstyperna är att betrakta som ett utvecklingsområde.

2013-2023

2 Biblioteksplan för Göteborgs stad

2.1 Ramar för biblioteksverksamheten

Biblioteksverksamheten vid folk- och skolbiblioteken i Göteborgs stad ska ta sin utgångspunkt i de ramar för biblioteksverksamhet som här redovisas.

2.1.1 Internationella riktlinjer

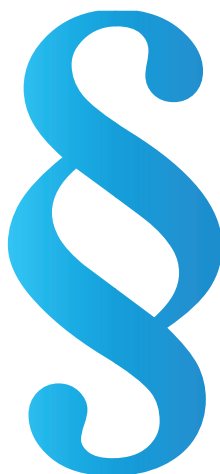
FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 19:

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser. Artikel 19 är en grundbult i all biblioteksverksamhet som vilar på en demokratisk grund.

Unescos folkbiblioteksmanifest är rådgivande för FN:s medlemsstater. Där anges att folkbiblioteken skall göra alla slag av kunskap och information tillgänglig för alla. Alla ska ha tillgång till folkbiblioteket oavsett ålder, etnicitet, kön, religion, nationalitet, språk, samhällsklass, funktionsnedsättning, sjukdom eller internering inom kriminalvården. Via folkbiblioteken ska medborgarna kunna hitta material och tjänster som stöttar dem och tillgodoser deras behov, ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling. Samlingar och utbud ska vara fritt från all form av ideologisk, politisk och religiös censur och inte innehålla kommersiella påtryckningar. Samlingar och tjänster ska omfattas av olika slags medier förmedlade genom modern teknik såväl som traditionellt material.

Unesco har även formulerat uppdrag och mål för skolbibliotek. Förutom att stödja och främja skolans utbildningsmål har skolbiblioteken till uppgift att främja elevernas läslust och lust att lära samt lära dem bli biblioteksanvändare. Skolbiblioteken ska erbjuda eleverna möjligheter att skapa och använda information som en väg till kunskap, förståelse, fantasi och glädje. Eleverna ska också erbjudas träning att värdera och använda information, oavsett form, samt få insikt och förståelse för olika kommunikationsformer. Där anges också värdet av att främja insikten om att åsiktsfrihet och tillgång till information är förutsättningar för ett medborgaransvar och för delaktighet i ett demokratiskt samhälle.

Ytterligare riktlinjer kring barns rättigheter beskrivs i *FN:s barnkonvention*. Sverige har ratificerat barnkonventionen, vilket ger konventionen en stark ställning. I barnkonventionen manifesteras barns lika rättigheter och värde, rätt att uttrycka sig, bli lyssnade till och utvecklas. Barnets bästa skall vara i centrum när beslut om barn fattas. Särskilt viktigt att uppmärksamma i bibliotekssammanhang är varje barns rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet samt rätt att uttrycka sin mening och få sin åsikt beaktad, ett funktionshindrat barns rätt till ett aktivt deltagande i samhället, varje barns rätt till utbildning och information samt rätt till lek och fritid. Barn som tillhör en minoritet har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

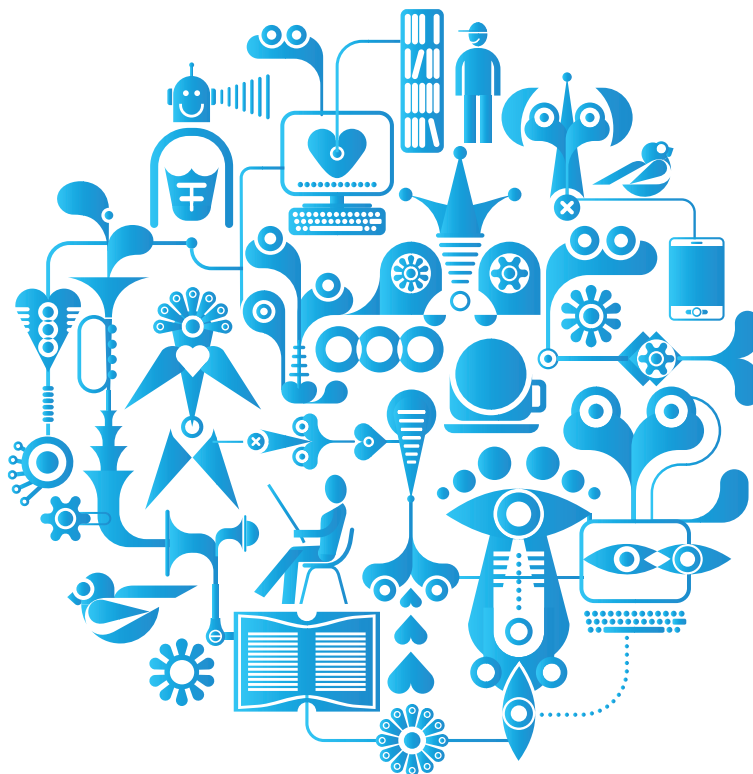
2.1.2 Bibliotekslagen och skollagen

Bibliotekslagen, som tillkom 1996 och reviderades 2004, reglerar förhållandet mellan bibliotek i landet som har olika huvudmän, kommuner, landsting eller staten. (Bibliotekslagen SFS nr: 1996:1596, SFS 2004:1261). Ett förslag om ny nationell bibliotekslag Ds 2012:13 kommer att antas den 1 juli 2013. Lagen ålägger alla kommuner att ha folkbibliotek ”till främjande för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt”. Dessutom anger lagen att folkbiblioteken ska verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla. Lagen reglerar också att lån av litteratur ska vara avgiftsfria. Bibliotekslagen ger även direktiv för vilka målgrupper som är särskilt prioriterade: särskild uppmärksamhet skall ägnas åt ”personer med funktionsnedsättning samt nationella minoriteter och personer som har annat modermål än svenska”. Tilläggsparagrafen 7a (SFS 2004:1261) uppdrar åt kommuner och landsting att anta planer för biblioteksverksamheterna. Samarbetet mellan de olika bibliotekstyperna som har olika huvudmän och olika målgrupper – formuleras i bibliotekslagens § 10 har föreslagits.

Skolbiblioteken regleras från 2011 i *Skollagen*. Skollagens 2 kap 36§ anger att ”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek”. Detta gäller alla elever oavsett skolans huvudman. Skolbiblioteken är en del av och integrerade i skolans pedagogiska verksamhet och därmed i genomförandet av skolans uppdrag formulerade i skollag och läroplaner. Skolinspektionen som har i uppdrag att följa upp skolornas arbete, har utifrån en tolkning av skollagen tagit fram kriterier för att eleverna ska anses ha tillgång till bibliotek. Kriterierna handlar om närhet, kontinuerlig användning, resurser och anpassning till elevernas olika behov.

Budget för Göteborgs stad innehåller dimensioner, perspektiv, mål och inriktningar med betydelse för stadens biblioteks innehåll och prioriteringar. Stadens biblioteks verksamhet bygger på förutsättningarna i budgeten som beaktar barnperspektivet, jämställdhetsperspektivet och mångfaldsperspektivet.

Folkbiblioteksverksamheten i Göteborg förhåller sig även till *Kulturstrategi för Göteborgs stad* och arbetar inom de strategiska strukturerna som Kulturstrategin målar upp. (Detta gäller under förutsättning av kommunfullmäktigebeslut 2013).

2.2 Vision, verksamhetsidé och målbilder för Göteborgs stads bibliotek

Eftersom stadens biblioteksverksamhet hanteras av flera olika huvudmän och har olika inriktning som skolbibliotek och folkbibliotek är det inte självklart att de olika huvudmännen formulerar samma mål för sin biblioteksverksamhet. Trots detta finns i detta förslag till biblioteksplanen ett antal målbilder formulerade. Målbilderna berör främst stadens folkbibliotek men kan i tillämpliga delar också gälla för andra bibliotekstyper. Även en gemensam verksamhetsidé för folkbiblioteken har utarbetats i staden.

2.2.1 Vision

*Folkbiblioteken – en självklarhet för Göteborgarna:
Tillgängligt – Relevant – Öppet*

För att uppnå visionen satsar Göteborg på bibliotek. Göteborgs stad har påbörjat en sådan satsning t ex genom att i biblioteksplansperiodens början bygga om och bygga till stadsbiblioteket.

2.2.2 Gemensam verksamhetsidé för folkbiblioteken i Göteborg

Folkbiblioteken är en lagstadgad verksamhet som är en central del i ett demokratiskt och hållbart samhälle.

”Folkbiblioteken i Göteborg ska vara mötesplatser som utifrån göteborgarnas behov tillhandahåller media, information och IT-teknik. Biblioteken ska med professionell handledning och relevanta arrangemang möjliggöra läsning och språkutveckling, upplevelser och lärande, kreativitet och eget skapande samt ge lust och motivation.”

2.2.3 Sju målbilder

1. Det komplexa biblioteket med det varierade innehållet

Förmågan att skapa komplexitet i utbud, service och miljö är en förutsättning för att biblioteken skall förbli angelägna.

Folkbiblioteken är tillsammans de mest besökta kulturinstitutionerna i Göteborg och är ofta mycket mer än enbart utlåningsbibliotek. Biblioteken är mötesplatser med kultur och information som grund för upplevelser, nytta och vägar till kunskaper. Kunskaper nås via kommunikation. Den som använder biblioteken kan kommunicera i tysthet genom att läsa litteratur, lyssna på musik, låna film eller betrakta en utställning. I dialog med professionell bibliotekspersonal, på plats eller via det digitala biblioteket, kan man söka sig fram till information av hög kvalitet. I gemenskap med andra kan besökaren uppleva, samtala och reflektera kring kulturprogram som poesiuppläsningar, gränsöverskridande arrangemang och aktuella föreläsningar.

2. Det demokratiska biblioteket där allas medverkan spelar roll

En ledstjärna i biblioteken måste därför vara flexibilitet och variation.

Användarperspektivet styr biblioteken. Besökaren är inte en passiv låntagare utan en aktiv användare och bibliotekens inköp av media och planering av program görs i dialog med användarna. Förutom önskemål som kommer fram i den personliga kontakten görs också användarundersökningar, för att tidigt få veta vilka utvecklingsområden som ska prioriteras. Delaktighet är demokrati och demokratin är en grundbult i folkbiblioteken. Biblioteken är inbjudande och har låga trösklar. Bibliotekens användare är olika och bär på olika kunskaper och erfarenheter. De är i alla åldrar, talar olika språk, har olika behov och olika förväntningar. Bibliotekslagen identifierar de målgrupper som är prioriterade. Att både passa alla och möta individuella behov är en utmanande ekvation.

3. Det samtida biblioteket och öppna biblioteket

Hög tillgänglighet är en framgångsfaktor.

Biblioteken har blicken ständigt riktad utåt. I takt med förändringar i omvärlden förändras också innehållet. Samtidigt som det är livsavgörande för bibliotekens utveckling att ständigt influeras av det omgivande samhället är det bibliotekens uppgift att synas och vara en del av staden. Biblioteken samarbetar med externa aktörer. Biblioteken är lättillgängliga och bjuder generöst in nya användare. Biblioteken är med hjälp av det digitala biblioteket tillgängliga 24 timmar om dygnet och öppettiderna i de fysiska biblioteken ska vara generösa. Helgöppet, tidiga morgnar och kvällsöppet bör prioriteras. De olika biblioteken kan här komplettera varandra. Bibliotekslokalerna ska vara tillgängliga för människor med funktionsnedsättning.

4. Det angelägna biblioteket med den höga användningen

Biblioteken ska förhålla sig teknikneutrala till olika medieformat.

Mötet mellan människor och medier är det centrala i biblioteken. Den gemensamma mediesamlingens innehåll på stadens alla folkbibliotek möter olika behov. Det skall vara enkelt att hitta och få tillgång till de medier och den information man söker. Likaväl som man kan känna delaktighet och tillfredsställelse i att hitta det efterfrågade och välkända skall man också få möta det oväntade och överraskande som bidrar till nya insikter. Människors medieanvändning förflyttas ständigt mellan olika innehåll och olika form. Ibland vill man lyssna på en ljudbok och ibland vill man försjunka i en roman. Nästa gång söker man information på internet eller i en databas eller så lockar en filmupplevelse eller musiklyssning. Litteratur och information på olika språk samt specialmedia för de som bär på någon funktionsnedsättning och dyslexi ska tillhandahållas via alla bibliotek. Medieformerna förändras, men oavsett förpackning är innehållet som efterfrågas och används både nytt och gammalt.

5. Det berättande biblioteket och inbjudande biblioteket

Biblioteken inklusive det digitala biblioteket ska vara en arena för lusten att uppleva och skapa olika kulturuttryck.

I folkbiblioteken finner användaren upplevelser och vägar till kunskap genom väntade och oväntade möten. I biblioteket ska man utmanas, lockas och inspireras av det som är okänt och kunna välja om man vill anta utmaningen och forska vidare i medierna. Yttrandefrihet är synonymt med folkbibliotekstanken och därför ska åsikter brytas och olika tankar utbytas i biblioteket. I folkbiblioteken finns det utrymme för användaren att skapa och att uttrycka sig själv. Eget skapande ska kunna förekomma inom olika konstuttryck och inom egna kulturambitioner, och människor ska kunna mötas i olika inspirerande kreativa forum. Biblioteken inbjuder till modern "delaktighetskultur" som är en följd av inte minst den digitala teknikens utveckling med t ex förekomsten av sociala medier. Människor skapar berättelser, delar berättelser och berättar berättelser.

6. De olika kompetensernas bibliotek där allas kunskaper är av betydelse

Folkbiblioteken ska utveckla metoder och samverka med göteborgarna så att de läsfrämjande målen och den digitala delaktigheten kan uppnås.

Den som behöver hjälp möts av professionell personal som visar vidare i biblioteket. Oavsett vem man är eller vad man har för bakgrund har alla biblioteksanvändare rätt till att få ett gott bemötande i biblioteken. Bibliotekarierna är användarnas guider i mediemängderna och informationsdjungeln, där användaren vet vart hon eller han vill och bibliotekarien kan visa vägen till målet. Lärande sker genom dialog och kommunikation. Litteraturpresentationer, användarundervisning om hur man söker information på internet eller i databaser samt information om hur man använder det digitala biblioteket erbjuds. Digital delaktighet för alla är ett mål, liksom allas rätt till läskunnighet och läs-förståelse och därigenom läsupplevelser.

7. Det lärande, lyhörda och kompetenta biblioteket

Bibliotekens kompetensförsörjning är avgörande för bibliotekens utveckling.

Biblioteken är lärande organisationer med kvalitetsarbete i fokus. Förutsättningen är att medarbetarna lätt kan kommunicera med varandra, mötas i grupper och utveckla metoder och verksamhet i kreativ gemenskap samt ges möjlighet till kompetensutveckling inklusive nätverkskontakter och intryck utanför den egna lokala biblioteksorganisationen. Kunskapsinhämtningen ska då det är relevant vara grundad i aktuell forskning

2.3 Åtgärdsplan

Göteborgs bibliotek ska då jubileumsåret 2021 infaller genomsyras av målbildernas anda. För att detta skall kunna bli verklighet finns i avsnitt 2.3 i förslag till biblioteksplan för Göteborgs stad ett antal åtgärder som ska genomföras under den tid som planen gäller. Ansvariga för genomförandet är de som ansvarar för biblioteksverksamheten i staden så som det har beskrivits i inledningen. Det är nödvändigt att samtliga aktörer inom den kommunala biblioteksverksamheten samarbetar och samverkar för att biblioteksutveckling i ett hela-staden-perspektiv ska kunna uppnås. Kvaliteten i all biblioteksverksamhet är beroende av användarperspektivet och att biblioteken kan följa förändringar i omvärlden.

2.3.1 En ny biblioteksstruktur i staden

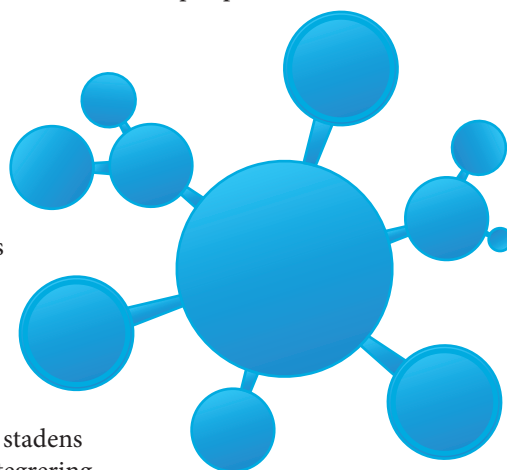
- Placeringen av folkbiblioteken i staden ska utredas. Placeringen av stadens befintliga och planerade kulturhus ska beaktas i utredningen.
- Folkbibliotekens placering ska även beaktas i detaljplanarbetet i staden.
- En ny biblioteksstruktur ska planeras på sikt, integrerad i stadens planerade utveckling och tillväxt. Vägledande ska vara integrering eller samlokalisering med kulturhus, trafikknutpunkter, affärscentrum och/eller annan samhällsservice. Den framtida utvecklingen av kollektivtrafiken måste beaktas i denna planering. Strukturöversynen är till stor del oberoende av organisationen i staden. Folkbiblioteken är dock sinsemellan beroende av samsyn och samarbete där lika förhållningssätt och rutiner, delvis styrda av system och logistik, ska garantera likabehandling av stadens invånare. Stadens biblioteksstruktur ska bygga på nuvarande indelning i tre nivåer men möjligen med nya benämningar för att markera en ny struktur:

Nivå 1: Ett antal lokala bibliotek som ligger på gångavstånd från tätbebyggelse, gärna integrerade med annan samhällsservice i närområdet.

Nivå 2: 3-5 resursbibliotek – strategiskt placerade i några av stadsdelarna. Dessa resursbibliotek ska erbjuda generösare öppettider och högre servicenivå än vad de lokala biblioteken kan erbjuda. De kan eventuellt få skilda profiler. Genom att skapa specialistkompetens inom skilda inriktningar inom biblioteksområdet kan dessa resursbibliotek bli utvecklingscentrum för andra bibliotek i sitt geografiska område eller staden i stort. Resursbibliotekens uppdrag ska utformas i dialog med de bibliotek som ingår i resursbibliotekens geografiska områden. Benämningen resursbibliotek anger den koppling som finns mellan dessa biblioteks resursnämndsuppgifter och budgettilldelning utanför befolkningsansvaret.

Nivå 3: Stadsbiblioteket får ansvar för drift, upphandling och utveckling av samtliga biblioteks digitala tjänster. Det digitala biblioteket är redan i realiteten en central resurs sett ur ett användarperspektiv.

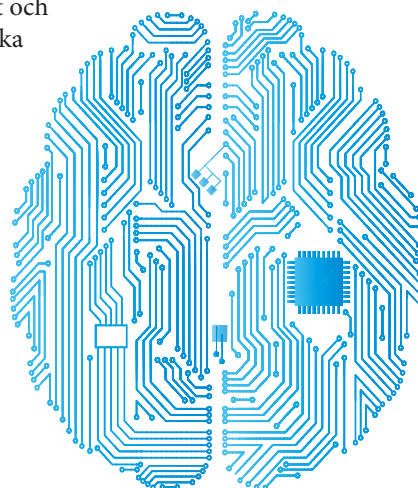
Stadsbiblioteket får också ansvar för att samordna och utveckla övriga tjänster som inte kan erbjudas av resursbiblioteken t ex marknadsföring. Stadsbiblioteket ansvarar för mediekostnaderna och medicirkulation i staden i syfte att uppnå en för alla göteborgare fri och likvärdig tillgång till medier.

- Kompletterande biblioteksverksamhet som bokbussverksamheten och förekomsten av eventuella nischbibliotek i kommersiella centrum och vid kollektivtrafikknutpunkter ska utredas. Målet med dessa verksamheter är att de ska vara kompletterande till annan folkbiblioteksverksamhet.
- De ekonomiska resursmedel som i dag tillförs stadsdelarna med resursbibliotek som resursuppdrag ska på sikt användas till att skapa tydligare resursbibliotek med tydliga uppdrag. Uppdraget ska motivera finansieringsprincipen.
- I planeringen av en ny biblioteksstruktur ska också generösare öppettider beaktas, och möjligheten till en gemensam personalpool utredas.
- Göteborgarnas jämlika tillgång till medier ska garanteras av att mediebestånden vid de olika folkbiblioteken är gemensamma. Användarperspektivet innebär att medierna betraktas tillhöra göteborgarna och inte enskilda bibliotek. Olika rutiner ska prövas för att uppnå hög grad av användarstyrning för hög medietillgång och vid inköp. Hög tillgänglighet kan innebära påfrestningar på miljön i form av transporter. Rutiner ska arbetas fram som motverkar miljöpåfrestningar samtidigt som tillgängligheten garanteras.

2.3.2 Det digitala biblioteket - en gemensam resurs

- Göteborg ska sträva mot ett 24-timmars- öppet och interaktivt bibliotek. Här ska medborgaren t ex kunna orientera sig i utbudet, låna om sina böcker, ladda ner dokument, tidskriftsartiklar, ljudböcker, filmer och musik inom upphovsrättens ramar. I detta bibliotek ska information och medier från folkbiblioteken samlas. Det digitala biblioteket ska även ge tillgång till e-medier och databaser. Kommunikationsstrategier för bibliotekens närvaro i sociala media ska upprättas.
- Ett gemensamt digitalt bibliotek innebär att samtliga digitala resurser vid folkbiblioteken lämpligen förs samman hos en huvudman.
- Systemägare för de olika bibliotekssystemen i staden ska samarbeta.
- Det digitala biblioteket ska vara tillgängligt och interaktivt och anpassat att användas i t ex mobiltelefonen. Användarna ska ha möjlighet att bidra med innehåll i det digitala biblioteket. Det digitala biblioteket ska anpassas till användare med olika funktionsnedsättningar och vara tillgängligt på flera språk än svenska. Det ska ta stor hänsyn till barn och ungdomars behov.
- På sikt ska tjänsterna i Göteborgs digitala bibliotek samspela med de informationsresurser som studenter och forskare i dag erhåller från Göteborgs forsknings- och högskolebibliotek.
- Museernas biblioteks synlighet i det digitala biblioteket ska utredas.

2.2.3 Skolbiblioteken som pedagogisk resurs och läsfrämjare

- Kvaliteten på skolbiblioteken varierar kraftigt i staden. En översyn ska därför göras. Skolbiblioteksöversynen ska ha ett tydligt barnperspektiv samt säkerställa att tillgången till skolbibliotek likställs i enlighet med skollagen. Översynen ska förhålla sig till skolinspektionens uppdrag att tillse att skollagens krav på skolbibliotek efterlevs. Skolbibliotekscentralens roll och placering i stadens organisation bör ingå i denna utredning.
- Ett skolbibliotek ska ses som en pedagogisk resurs och integreras i det pedagogiska arbetet på varje skola. En modell som visar i vilken grad skolbiblioteksverksamheten är integrerad i undervisningen skall formuleras i översynen av skolbiblioteksverksamheten.
- Som stöd för skolbiblioteken ska en skolbibliotekscentral finnas. Centralen ska vara en pedagogisk resurs för elever och lärare vid grundskola och gymnasium och utgöra ett komplement till det egna skolbiblioteket. Skolbibliotekscentralen ska erbjuda regelbunden fortbildning kring IKT (Informations- och Kommunikationsteknik) och bibliotekets roll i undervisning och lärande. Skolbibliotekscentralen ska samarbeta med skolbibliotek, folkbibliotek och Centrum för skolutveckling.
- På sikt ska ett gemensamt digitalt bibliotek för folk- och skolbiblioteken skapas i syfte att göra samlingarna tillgängliga för elever och lärare. Det finns inte något formaliserat samarbete mellan grundskolornas och gymnasieskolornas bibliotek och de olika skolorna har olika lösningar när det gäller val av IKT-lösningar. Elever i kommunala skolor och friskolor ska ha möjlighet att tillgodogöra sig bibliotek som pedagogisk resurs samt som läsfrämjare.

2.2.4 Biblioteken i det livslånga lärandet

- Vuxenstuderande, t ex SFI-studerande ska kunna utnyttja folkbiblioteken som studiebibliotek. Åtgärdsplanen ska ge förslag till framtida finansiering och ansvar för bibliotekstjänster till vuxenstuderande.
- Biblioteken är ett stöd till både det formella lärandet och det informella lärandet. Användarundervisning i informations-sökning, IT-användning och kritisk värdering av information ska ske både individuellt i bibliotekens informationstjänst och i grupp på biblioteken. Biblioteken ska axla rollen att bidra till att samhällsmålet ”Digital Delaktighet” uppnås.
- Biblioteken ska utveckla metoder och samverka med andra aktörer så att allas rätt till läskunnighet, läsförståelse och läsupplevelser kan garanteras.

2.2.5 Prioriterade grupper och områden

- Folkbiblioteken ska samverka med andra förvaltningar och organisationer för att så effektivt som möjligt nå bibliotekslagens prioriterade grupper; barn och unga, människor med funktionsnedsättning samt människor med andra modersmål än svenska. Målgrupper, utöver bibliotekslagens prioriterade grupper, kan prioriteras efter lokala förhållanden samt utifrån Göteborgs stads kommunfullmäktiges mål. Här ska särskilt de nationella minoriteternas biblioteksbehov samt att Göteborg ingår i förvaltningsområde för finska beaktas.
- Folkbiblioteken ska tillhandahålla information, litteratur, andra medier samt aktiviteter för de prioriterade grupperna. Specialmedier med hög tillgänglighetpotential ska erbjudas via samtliga folkbibliotek och digitala biblioteket. Litteratur inom efterfrågade språk ska erbjudas via samtliga folkbibliotek. Resursbiblioteken ska tillsammans med stadsbiblioteket hålla särskild hög kompetens- och servicenivå inom områdena specialmedia och media på utländska språk. Det ur användarens perspektiv gemensamma mediebeståndet, kompletterade med fjärrlån från Internationella biblioteket i Stockholm ska garantera detta.
- Folkbiblioteken ska fungera som mötesplatser för människor med olika bakgrund och olika levnadsvillkor i syfte att främja integration och inkludering i samhället. Biblioteken ska utveckla metoder för att skapa nyfikenhet och intresse för olika kulturuttryck, olika samhällsfenomen och olika livsvillkor. Tillgänglighet till bibliotek ska vara hög.

2.2.6 Uppföljning

- För att på ett bättre sätt kunna följa upp och jämföra folkbiblioteksverksamheten i staden ska lika nyckeltal, volymtal och andra utvärderingsinstrument gemensamt tas fram. Det samma bör gälla skolbiblioteksverksamheten. Statistik som tas fram bör harmoniera med den offentliga biblioteksstatistik som begärs in från staden inom Kungliga bibliotekets myndighetsuppdrag

Kontaktperson:

Helena Jannert
Kulturförvaltningen

Tel 031-356 80 10
helena.jannert@kultur.goteborg.se

Göteborgs
Stad